

Årsmelding for 1987 Fylkeslandbrukskontoret i Hedmark Skogbruksetaten

Bemanningen ved Fylkeslandbrukskontoret, Skogbruksetaten:

Fylkesskogsjef:	Truls Gram
Fylkesskogmester:	Gunleik Kaafjeld (off. plan.-forvaltning)
Fylkesskogmester:	Ingvald Pedersen (tekniske fagområder)
Fylkesskogmester:	Olav Kaveldiget (biologiske fagområder)
Fylkesskogmester:	Thorbjørn Johannessen (økonomi - planlegg)
Saksbehandler:	Tom Christensen (lovforvaltning, saksbeh.) (kontorsted: FLK-Jordbr. etaten- Hamar)
Kontorfullmektig:	Kari Riise
Førstesekretær:	Turid Bekk
Kontormedarbeider:	Torunn Benestad
Regnskapsleder:	Jens Dølggaard (skogavgiftsregnskapet)
Regnskapsfører:	Arve Sæther
Veiplanlegger:	Harald Svevad
Veiplanlegger:	Terje Midthun
Veiplanlegger:	Terje Uthushagen
Veiplanlegger:	Dagfinn Olsen (kontorsted: Kongsvinger)
Veiplanlegger:	Magnus Trøan (kontorsted: Tynset)

Fylkeslandbruksstyret:

Medlemmer:	Varamedlemmer:
Odd Rusten (leder)	Gert Langfloen
Bård Gundersen (nestleder)	Sigbjørn O. Dammen
Marit Stahlsberg	Ingrid Nylund
Andreas Gjems jr.	Ole E. Storlien
Hans Torpen	Jan Moslet
Gudveig Eggen	Vesle-Mari Pran

Fylkeslandbruksstyret avholdt 12 møter i året, hvorav 7 med befaringer.

Skogbruksetaten har behandlet en rekke saker etter konsesjons-, jord- og skogloven.

Av de vel 1000 saker som er avgjort ved delegasjon til etatssjefene, har fylkesskogsjefen behandlet vel 300. Av de rundt 900 saker som fylkeslandbruksstyret har avgjort, har skogbruksetaten forberedt ca. 25%. Etaten har også vært engasjert i behandlingen av større arealsaker som forslag til kommuneplaner, disposisjonsplaner, reguleringsplaner etc.

Samarbeidsorganer:

Skogbruksetaten er representert i flere kontaktorganer med sikte på samordnet behandling av omfattende saker, bl.a.:

- «Planforum» for behandling av større plan- og utbyggingssaker.
- Kontaktutvalg vegvesen - transportbrukere for behandling av veisaker og transportspørsmål.
- Skolenemnda for Natur- og miljø, Hedmark 4H.

Kontakten med Jordbruksetaten og Jordskifte-etaten ved Fylkeslandbrukskontoret er ivarettatt gjennom en rekke samarbeidsordninger.

Samarbeidet med de private organisasjonene i skogbruket ivaretas gjennom *Kontaktutvalget for skogbruk i Hedmark*. Dette samarbeidet har utviklet seg til å bli en hovedfaktor i det aktivitetsskapende arbeide i fylkets skogbruk.

Kontaktutvalgets medlemmer er:

Odd Rusten	Fylkeslandbruksstyret
Jacob Bolstad	Mjøsen skogeierforening
Ole Vestad	Mjøsen skogeierforening
Andreas Gjems jr.	Glommen skogeierforening
Erling Bergsaker	Glommen skogeierforening
Rolf Kvile	Trysilvassdragets skogeierforening
Arne Bakken	Trysilvassdragets skogeierforening
Thomas Stang	Skogeierforeningen av 1950
Olav Sjølie	Skogeierforeningen av 1950
Haaken G. A. Mathiesen	Hedmark Skogselskap
Truls Gram	FLK - Skogbruksetaten

Et eget *Aktiviseringsutvalg for Hedmarksskogbruket* er også etablert, med medlemmer fra de samme institusjoner/organisasjoner.

Kontaktutvalget for skogbruk i Hedmark har hatt to møter i 1987, hvorav det ene var kombinert med et utbytterikt besøk ved Domänverket (Statens skoger) og ved «Stora Skog» (industri skog) i Falun.

Kontaktutvalget har behandlet sentrale skogfaglige spørsmål og tatt aktivt del i budsjettering av rentemiddelbruken.

Det er nå etablert kontaktutvalg i alle kommuner, og i de fleste distrikt har de hatt flere møter i 1987, og blant annet lagt planer for skogbruksaktiviteter i årene fremover og fremmet forslag til tiltak finansiert av rentemidler.

Kontaktutvalget for skogbruk i Hedmark utgir hvert år en oversikt over virksomheten på de sentrale deler i fylkets skogbruk - «*Hedmarksskogbruket 19..*».

Virksomhetsplanlegging

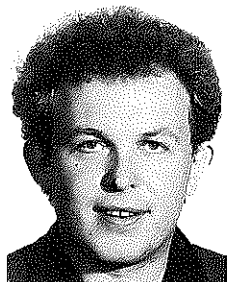
Skogbruksetaten har i 1987 startet et omfattende arbeid med *virksomhetsplanlegging* for etaten. Dette innebærer blant annet fastlegging av mål og målstruktur, samt beskrivelse av konkrete tiltak og virkemidler.

Lederopplæring

Med tanke på å styrke etatens arbeide med organisasjon og ledelse, er det i 1987 gjennomført et ledelsesseminar for jord- og skogbruksetaten med bistand fra Bedriftsøkonomisk Institutt.

Endringer i skogbruksetatens bemanning

Tilsatte:

Erik Haugen,
(Grue)

Tiltredelse:

01.02.87

Stilling de kom fra:

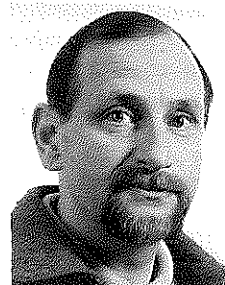
Avd.leder i skogbruk
ved Stend Jordbruks-
skole, Berger.

Magne Sandtrøen,
(Våler)

11.09.87

Skogbrukslektor/
kursleder ved Klonen
jordbruksskole, avd.
Ringeby, Oppland

Torbjørn Johannessen

15.03.87

Herredsskogmester i
Våler.

Tom Christersen

15.03.87

1.konsulent ved Jord-
registreringsinstituttet,
Ås.

Sluttet:

Nils A. Rotheim
Bernt Sanderø

Tidspunkt:

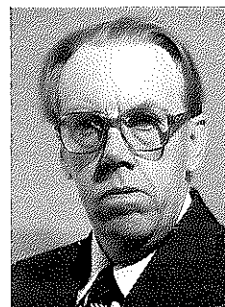
30.06.87
31.10.87

Fylkesskogmester Nils A. Rotheim sluttet i Skogbruksetaten etter 31 års tjeneste.

Han var herredsskogmester i Alvdal i perioden 56-59 og i Grue i årene 59-70.

Fra 1970, til han gikk av med pensjon 1.8.1987, var han fylkesskogmester med særlig ansvar for personal- og økonomiforvaltning, arealplanlegging og lovforvaltning.

Rotheim har i alle disse årene nedlagt et grundig og helhjertet arbeide for å bevare og utvikle skogressursene i fylket.

Faglig rådgiving

Den store aktiviteten både i avvirkning og investeringsarbeider i Hedmarksskogbruket avdekkes også i rådgivningen. Spesielt gledelig er det at de mange rådgivningsarrangementer er godt besøkt.

Skogdager, skogkvelder m.m.

I samarbeid med skogeierforeningene og Hedmark Skogselskap har skogbruksetaten arrangert mer enn 50 skogdager og skogkvelder. Arrangementene har vært besøkt av mer enn 2 000 deltakere.

Kurs

Kursserien «Aktivt Skogbruk» har fortsatt stor apell, og det er også dette året avholdt mer enn 100 kurs i fylket. Temaene spenner over hele kursseriens tilbud. Etatens medarbeidere har tatt aktivt del i en rekke av disse kursene som kursleder og/eller instruktør.

Utdanningen av arbeidsledere har fortsatt, og i 1987 er det utdannet 12 nye arbeidsledere innen fagfeltene planting, ungskogpleie og tynning.

I en rekke kommuner er det avholdt skogbruksplankurs som en oppfølging mot skogeiere som siste år har fått ny skogbruksplan for sin eiendom.

Skolekontakt

Skogbruksetatens funksjonærer har gjennom «Lære med skogen» og Skolenemnda for natur og miljø i fylket hatt et godt samarbeide med skolene. Dette har i første rekke bestått i å hjelpe skolene med kontakter til landbruket, avholde faglige arrangementer og i «Lære med skogen» bistå i oppbygging av øvingsområder.

Samarbeide med andre

Det har i 1987 vært et nært samarbeid med fylkesmannens miljøvernavdeling både når det gjelder forslag om vern av utmarksarealer og når det gjelder forholdet skog/vilt. Et eget skog/vilt-utvalg i fylket har bistått med tilrådning om bruk av viltfondsmidler og samarbeidet nært med forskningsprosjektet «Elg-skog-sammen». Dette prosjektet har startet omfattende forsøksvirksomhet i Hedmark. Skogbruksetaten har også vært engasjert i «Samlet Plan for Vassdrag».

Rekordavvirkning i Hedmark i 1987

Avvirkningen i Hedmark økte også i 1987 til nesten 2,5 mill. m³, et høyere nivå enn det noen gang tidligere er registrert til industrielt formål.

Et nytt avvirkningsmål basert på de siste registreringer av skogtilstanden, er iferd med å bli nådd.

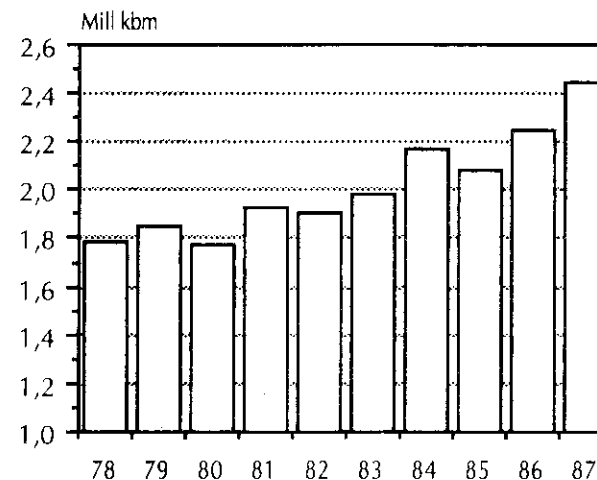
Det er særlig gledelig at avvirkningen har økt i de nordlige og østlige deler av fylket – hvor ressursutnyttelsen hittil har vært dårligst. Avvirkningens salgsverdi var i 1987 nesten 800 mill. kr.

Den viktige førstegangstynningen utføres i et økende omfang, og utgjorde i 1987 145 000 m³.

Avvirkningen fordeler seg til 3/4 på granvirke, snaut 1/4 på furu og bare et par prosent lauv.

45% av avvirkningen ble foretatt med hogstmaskin.

Avvirkningen de 10 siste årene

Nesten 2,5 mill m³ tømmer avvirket i 86/87

	Kvantum m ³	Verdi mill kr	Gj.sn.verdi kr/m ³
86/87	2.446.647	794	324,40
85/86	2.253.129	677	300,60
Økning	9%	17%	8%

Tallene omfatter ikke ved for salg og til eget bruk.

Vurdert i verdifaste kroner, er skogavgiftsbeholdningen i dag lavere enn den var for 10 år siden.

Beholdning av skogavgift 1978-1987

Andelen av skogavgift som nyttes til skogkultur har økt de senere årene.

Arbeider i primærproduksjonen

Skogkultur og skogreising

Aktiviteten på skogkultursektoren i fylket er meget stabil. Siste år ble det satt ut 11.552 mill. planter på 60.800 dekar ved nyplanting, mens det ved suppleringsplanting ble satt ut 441.000 planter. Det totale plantetall kom derved opp i 11.993 mill. planter.

Ved nyplanting har aktiviteten økt med ca. 3.500 daa. Hele denne økningen har kommet i kommunene Trysil, Rendalen og Stor-Elvdal, noe som sannsynligvis kan tilskrives disse kommunenes nye status i bidragssammenheng.

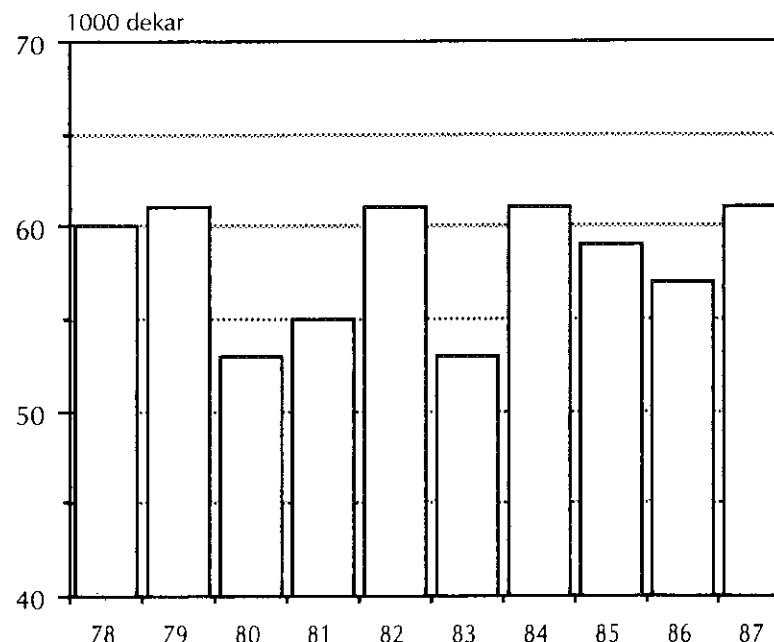
Gjennomsnittlig plantetall pr. daa var 190 alle variasjoner m.h.t. bonitets- og driftsforhold sett under ett.

Dekkrotplantene utgjør ca. 90% av den totale planteleveranse. Det er barrotplanter av gran som utgjør den resterende 10%. Furu og contorta-furu leveres i sin helhet som dekkrotplanter produsert i pottebrett.

Det er fortsatt våren som er den dominerende plantetid, og fordelingen vårplanting/høstplanting viser forholdet 80/20. Grana er det dominerende treslag ved planting og utgjør 73% av planteleveransen mens furu og contorta har henholdsvis 18% og 9%.

Denne fordelingen er helt lik det foregående år.

Kostnaden pr. utsatt plante beløp seg i 1987 til kr 1,99, mens dekkarkostnaden ble kr 377. Dette er en kostnadsøkning fra året før på ca. 10%.

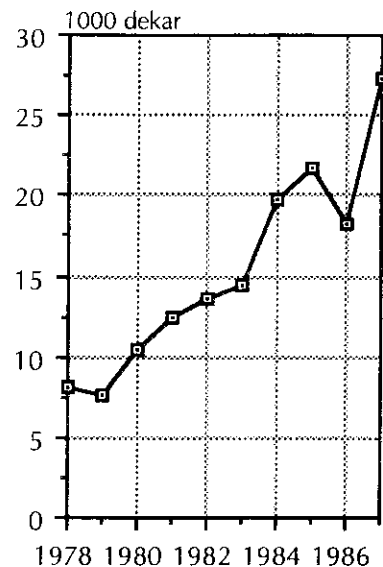

Plantearealet økte med 7% fra 1986 til 1987. Det ser ut til å ha stabilisert seg på 55.000 - 60.000 dekar årlig.

Det er fortsatt store forskjeller i plantekostnader både mellom kommuner og Æ innen kommune. Punkt nummer en for å dempe kostnadsutviklingen i skogplantingen er å organisere arbeidene bedre enn i dag. Dessuten vil økt andel av markberedning kunne gi reduserte utplantingskostnader.

Aktiviteten på markberedningssektoren økte meget bra siste år og nådde et rekordhøyt nivå, nemlig 27.300 dekar. Dette er en gledelig utvikling og neste års utplanting bør nytte godt av dette. Til tross for høy aktivitet i markberedningen bør den likevel økes i første omgang opp mot 40 000 dekar.

Kostnadene for markberedning har steget med ca. 20% i forhold til året før, og er nå oppe i 91 kr/daa.

Markberedningsarealet har hatt en positiv utvikling i den siste 10-årsperioden og er nå oppe i vel 27.000 dekar.

Gjenvekstpleie

Aktiviteten i ungskogpleien gikk noe opp i forhold til de to foregående år. Mekanisk ble det ungskogpleid 105 290 dekar. Av dette var en relativt stor andel ren fjerning av lauv i ellers glisne bartreforyngelser, mens på snaut 70 000 dekar skjedde en regulering i bartreforyngelser.

I tillegg er det utført kjemisk lauv- og ugraskontroll samt kjemisk forbehandling på plantefelt på ialt 8 310 dekar. Av dette arealet er arbeidet på 5 115 dekar utført med helikopter.

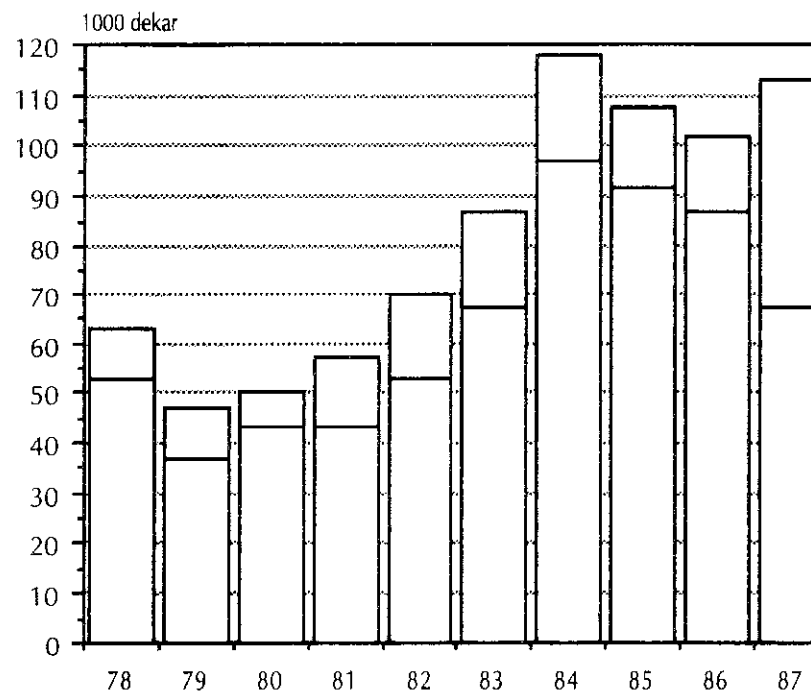
Det brukes lite plantevernmidler i Hedmarksskogene, og bare 7% av ungskogpleiearealet ble behandlet på denne måten. Dette utgjør kun en halv promille av fylkets produktive skogareal.

Kostnadsutviklingen i ungskogpleien har hatt en positiv utvikling. Enhetskostnadene har gått ned fra 142 kr/daa til 139 kr/daa.

Flere faktorer har påvirket den utviklingen, bl.a. større andel akkordarbeid i ungskogpleien.

En bedre prioritering av inngrepstidspunktet i forhold til bestandets overhøyde, kan gi ytterligere innsparinger. For stor andel av ungskogpleien utføres etter at bestandet har passert 6 m i overhøyde. Gunstigst tidspunkt er ved høyder fra 2 – 5 m.

Ungskogpleie

Gjødsling av fastmark

Fastmarksgjødslingen holdt seg på et relativt godt nivå også dette året. Ialt ble det gjødslet 27 100 dekar med 1.353 tonn gjødsel. Dette er en økning på 400 dekar fra siste år, og den høyeste aktiviteten på dette feltet i siste 10-årsperiode.

Hovedgjødselslaget er fortsatt *Skog-An*. Drøyt halvparten av spredningen har skjedd fra helikopter.

Bonitets-, treslags- og hogstklassefordeling i fylket tilsier at gjødslingsaktiviteten bør øke framover. I samme retning trekker også at stadig flere skogeiere er bedre ajour med de tidlige investeringsarbeider som planting og ungskogpleie.

Gjødsling av myr

Myrgjødslingen har i alle år ligget svært lavt, og i 1987 falt den ned på et lavmål. Det ble gjødset totalt 500 dekar med 25 tonn gjødsel.

Etterarbeider på grøtfelet er en forsømt oppgave i Hedmarksskogbruket, og spesielt gjødslingsaktiviteten må økes om vi vil ha noe igjen for tidligere investeringer.

Grøfting

Grøfteaktiviteten har hatt en oppgang sist år, og spesielt er det vannsyk skogsmark som tørregges. Ialt ble det tørrlagt 11 000 dekar, hvorav nærmere 9 000 dekar var vannsyk skogsmark.

I gjennomsnitt er det tatt opp 33 m grøft pr. dekar, til en kostnad på kr 7,95 pr. m.

Det er utført grøfterensk på 154 km grøft og suppleringsgrøftet 17 km.

Konglesanking

Blomstringen på gran var svært god i 1987, men mye regn i pollineringsperioden, og en generelt kald sommer, resulterte i et dårlig frøår. Det ble gjennom skogbruksetatens apparat kun satt i gang konglesanking i høydela 2. All sanking ble forsøkt styrt mot frøavlsbestand og totalt tildelt kvote var 20 tonn. Av dette ble det innsamlet ialt 18 651 kg grankongler.

I tillegg til dette har Statens skogfrøverk forestått innsamling av 38 176 kg grankongler fra skogfrøplantasjer i fylket.

Det ble også dette året benyttet toppklipping med helikopter i kongleinnsamlingen. Denne metodikken ble mest brukt i frøplantasjene.

Vårvinteren 1987 ble det ialt samlet 3071 kg furukongler. Vesentlig fra høyere-liggende og nordlige områder.

Skader på skog

Vindfelling

Den 16. oktober raste en kraftig storm over fylket fra sør og sør-øst. Skogbunnen var på forhånd sterkt vannmettet på grunn av en lang, uvanlig nedbørrik periode. Rotfestet var av den grunn svekket, og forholdene lå tilrette for omfattende vindfelling.

Hele fylket ble utsatt for skader, men størst ble skadene i de midtre og nordlige delene av fylket.

Furuskogen ble sterkt overrepresentert i vindfallet. Det antas at 3/4 av det vindfelte kvantumet er furu.

Totalt er kvantumet anslått til ca. 800.000 m³, mens det til sammenlikning var ca. 1 mill. m³ ved vindfellingen i 1969. Denne gangen er det også et langt større geografisk område som er berørt. Regionvis fordeler kvantumet seg slik:

Hedemarken	125.000 m ³
Odalsbygdene, Kongsvinger og Eidskog	35.000 m ³
Solør	30.000 m ³
Elverum, Åmot og Stor-Elvdal	275.000 m ³
Trysil og Engerdal	175.000 m ³
Nord-Østerdalen m/Rendalen	160.000 m ³
	<hr/>
	Sum 800.000 m ³

I fylkessammenheng må skadene karakteriseres som sterkest i Engerdal. Størstedelen av kvantumet i Trysil/Engerdal er felt i Engerdal, mens Trysilskogen ble lite berørt av stormen. Kraftige skader finner man i områder i Ringsaker, Stange, Løten, Elverum, Åmot, Stor-Elvdal, Alvdal, Tynset, Tolga og Os.

Registrering av skadene ble forsøkt utført fra fly. Dette lyktes bare rent oversiktsmessig, på grunn av siktbarhetene som var sterkt redusert på grunn av tåke og langvarige nedbørsperioder.

Erfaringene fra flyregistreringen tyder på at spredt vindfall er vanskelig å observere fra fly over tette skogområder. Ved stor geografisk utbredelse av skadene kan det også bli et problem med tilstrekkelig flykapasitet.

Registreringene vil bli tatt opp igjen til våren og metoden nærmere vurdert da.

Det meste av vindfellingene er trolig registrert, enten gjennom de offentlige registreringene eller ved den enkelte eier eller driftsansvarlig.

Arbeidet med opprydding og utdrift av vindfelt virke startet opp umiddelbart. Allerede de første dagene var mange skogeiere selv igang, og såvel maskinell som motormanuell driftskapasitet ble dirigert over på vindfallhogst. Dette fikk nødvendigvis konsekvenser for allerede inngåtte avtaler, men omdisponeringene møtte bred forståelse fra de som ble berørt. Innen utgangen av året var 220.000 m³ vindfelt virke framdrevet.

Et karakteristisk trekk ved vindfellingen var «nedslagene» som vinden gjorde. I større og mindre områder, ofte med flere miles avstand, oppsto sterke skader. Mens områdene imellom var uskadd.

Snøbrekk

I spesielle høydela, vesentlig innenfor 300–500 m.o.h., førte kraftige snøfall til betydelige brekkskader på stående skog. I første rekke ble skog som var svekket i stormen skadd. Trær med noe skjev stilling ble brukket ned eller knekt langt nede på stammen. De alvorligste skadene finner vi i yngre produksjonsskog, i såvel tynnede som uttynnede bestand.

Insektskader

Skader forårsaket av den store granbarkbillen var også i 1987 av svært begrenset omfang. Registreringer i kontrollfellene viser en fortsatt nedgang i populasjonstettheten. Angrep på levende skog ble registrert i bare noen få tilfelle.

Margborerne utgjør en konstant trussel for skogbruket i furudistriktene. Skade- ne oppdages ikke så lett, ettersom den består i en uttynning av furukronene og trærne lever videre. Tap av barmassen betyr dog et kraftig tilveksttap. Det er regis- trert at moderate tap av skudd medfører et tilveksttap på 30% over en periode på 10 år etter angrepet.

Det er med bekymring man konstaterer en tiltakende lagring av ubarket tømmer i skogen sommeren over. Slik lagring er ofte uhyre kostbar.

Margborerskader er skader som skogbruket påfører seg selv. Margborerne er avhengig av dårlig skoghygiene for å nå en populasjonstetthet som medfører ska- der.

Framfor 1988 er det grunn til å se med bekymring på insektsituasjonen. Det sto- re kvantum vindfelt virke som fortsatt ligger igjen i skogen, utgjør et enormt for- meringspotensiale, både for granbarkbiller og for margborere.

Brann

Hedemarksskogbruket er nå en rekke år vært forskånet fra store skogbrannkata- strofer. Sommeren 1987 var svært nedbørrik, med de største nedbørsmengdene på for- og ettersommeren. I en kort periode midtsommers var det allikevel stor skogbrannfare.

Vi opplever stadig tilløp til skogbrann, men det lykkes heldigvis å kvele tilløpe- ne i fødselen. Medvirkende til dette er den stadig bedre overvåkings- og sløknings- beredskapen.

Elgskader

Mange viltneemder melder om noe redusert beitetrykk av elg og derav noe mindre beiteskader på skog.

Det pekes imidlertid på at elgbestanden fortsatt er for høy med tanke på et ak- septabelt skadenivå.

Veibygging

Det er for tiden stor interesse for anlegg av nye skogsbilveier og ombygging av gamle veier i Hedmark.

Karakteristisk i dag er at veibyggingen gjennomgående er kommet inn i vanske- liggere terreng, mens gjennomsnittslengden for prosjektene er gått sterkt ned de siste 15–20 årene. Vanskeligere terreng krever mer detaljerte planer.

Planleggingskapasiteten utgjøres i dag av 4–5 mann, som er beskjeftiget med planleggingsoppgaver hele barmarksesongen. En begrensende faktor for anleggsvo- lumet er tilgangen på entreprenører. Situasjonen svinger sterkt med anleggsaktivi- teten i den offentlige sektor.

Utviklingen av transportutstyret stiller strengere krav til standarden på nye vei- er, og den krever ombygging av gamle veier. For 20–30 år siden var akseltrykket

6 tonn, kjøretøybredden 1.8 m og kjøretøylengden 12–14 m. I dag er tallene hen- holdsvis 10 tonn, 2.5 og 22 m. Det kreves større bæreevne og bedre rom på vei og snuplasser.

Anleggskostnadene øker, dels på grunn av generell kostnadsstigning, dels vans- keligere byggeterreng og dels strengere krav til veiens standard.

Gjennomsnittskostnaden for nyanlegg ble for 1987 95 kr/m og 59 kr/m for ombygging. De tilsvarende tallene for foregående var henholdsvis 85 kr/m og 47 kr/m.

Fullførte anlegg i 1987 fordeler seg slik, sammenliknet med gjennomsnittstallene for de 10 foregående år:

	1987	Gj.sn. 77–86
Nyanlegg bilvei	140 km	160 km
Ombygging bilvei	165 km	137 km
Traktorveier	280 km	128 km

En svært nedbørrik anleggssesong gjorde det vanskelig å fullføre en rekke an- legg. Anleggsvolumet i 1987 var derfor noe større enn tallene for ferdig godkjente anlegg viser.

Når det gjelder traktorveier skyldes det uvanlig høye resultatet, at anlegg som er ført fram under prosjekt «Nord-Østerdal» er kommet med i oppgavene.

Drift i vanskelig terreng

Fra 1. mai 1987 ble det startet opp et prosjekt «Drift i vanskelig terreng» i Hed- mark, med Egil Jachwitz som prosjektleder.

Prosjektets oppgave er å øke avvirkningen i det bratte og vanskelige terrenget.

Et ledd i arbeidet er registrering av terreng som må avvirkes med spesielt utstyr og/eller ved hjelp av spesielle metoder. Videre skal prosjektlederen informere skog- eiere og entreprenører om utstyr og metoder som bidrar til rasjonell drift i slikt terreng.

Han skal også bistå med planlegging av drift i vanskelig terreng, informere om tilskuddsordninger m.v.

I 1987 ble arbeidet vesentlig konsentrert om registreringsoppgaven og direkte- kontakt med skogeiere/entreprenører ved organisering av større drifter.

For 1987 er det registrert følgende driftsaktivitet i vanskelig terreng, basert på tilskuddsrrregnskapet:

Stor kabelkran	16.795 m ³
Lett kabelkran	2.703 m ³
Lettere utstyr/rulling m.v.	8.397 m ³
Lang transp./veksl. driftssystem	2.408 m ³
	<hr/>
	30.300 m ³

På grunnlag av Landsskogtakseringens materiale og en vurdering av aktuelle områder i Hedmark, antas omfanget av areal og kubikkmasse i terreng med helling over 40% å være:

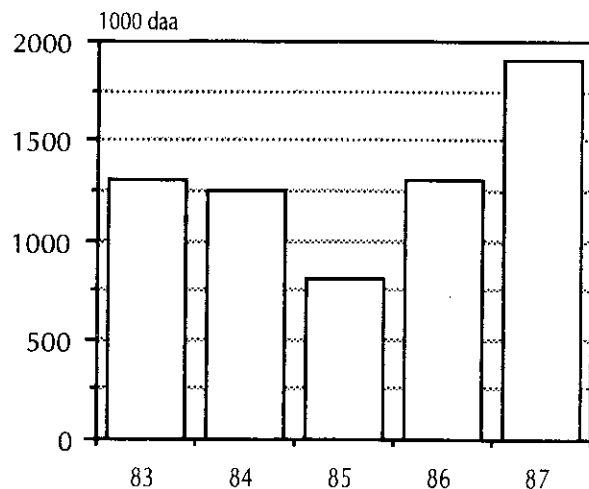
Produktivt areal	300.000 da
Stående kubikkmasse	3.000.000 m ³
Tilvekst	75.000 m ³

Den hogstmodne skogen er overrepresentert i det bratte terrenget. For tiden arbeider 3 tunge kabelkraner i distriktet. Det er imidlertid ønskelig med et noe mer variert tilbud av utstyr for drift på kortere distanser.

Skogbruksplanlegging

Skogbruksplanleggingen gjennomføres nå i hovedsak ved områdetakster, og utføres av takstavdelinger ved Glommen og Mjøsen skogeierforeninger og Skogbruksforeningen av 1950. Arbeidene det enkelte år skjer i henhold til «Hovedplan for områdetakster i Hedmark», utarbeidet av Skogbruksetaten, i samarbeide med skogeierorganisasjonene og de lokale kontaktutvalg.

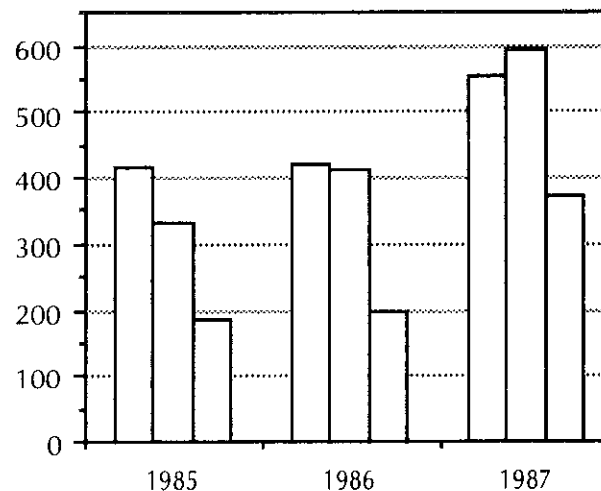
15% av skogarealet taksert i 1987

Det har vært en sterk økning i taksert areal det siste året. 1,9 millioner dekar ble taksert i 1987, og det er 15% av skogarealet i Hedmark.

Skogbruksplankurs

Antall deltakere

Mottatt driftsplaner
Invitert på kurs
Deltatt på kurs

Skogbruksplanleggingen utgjør et sentralt element i det aktivitetsskapende arbeide i Hedmarksskogbruket. Oversikt over skogressursene og tiltaksbehovet på den enkelte eiendom er viktig som grunnlag for aktiv og målrettet rådgivning, og for rasjonell gjennomføring av tiltak.

Det legges stadig større vekt på å følge opp skogbruksplanleggingen med skogeierkurs, hvor særlig den konkrete årsplanlegging vies oppmerksomhet.

De to nedenstående illustrasjonene viser omfanget av skogbruksplanlegging og kursvirksomhet i 1987, og noen år bakover.

I tillegg er det utarbeidet oversikter over skogforholdene i en rekke kommuner i Hedmark, dels som sideprodukt ved områdetakstene – dels gjennom egne analyser basert på flybilder.

EDB

I 1987 ble det besluttet at jord- og skogbruksetaten skulle dele ansvaret for at landbrukskontorene fikk EDB-utstyr.

Miljøverndepartementet kjøpte inn utstyr til tre kommuner i forbindelse med Mjøsaaksjonen.

Et par kommuner hadde utstyr fra før. Høsten -87 kjøpte jordbruksetaten inn utstyr til 9 kommuner.

Fra skogbruksetaten ble det gjennomført en runde med innhenting av tilbud fra en rekke leverandører, og en besluttet å kjøpe utstyr fra Daldata A/S. Selve maskinkjøpet fant sted i 1988.

Sentralt ble skogbruksetatens Nixdorf 8870 sentralenhet, der bl.a. skogavgiftsregnskapet føres, skiftet ut med en ny versjon sommeren 87.

Nytt kurstilbud i skogøkonomi

Et nytt kurstilbud som i form blir lagt opp etter Aktivt Skogbruks mønster, ble presentert fra SKI høsten 87. Kursserien skal hete Økonomisk Skogbruk, og et foreløpig opplegg skal prøves ut bl.a. i Hedmark. Leder for opplegget i Hedmark blir fagsjef Svein Ekanger fra Glommen skogeierforening.

Representanter for jord- og skogbruksetaten i Hedmark under opplæring i bruk av EDB

Kulturlandskapsprosjekt på Hedemarken

I 1987 ble arbeidet med kulturlandskap tatt opp av fylkeslandbrukskontoret i Hedmark. Høsten 1987 ble det tilsatt en landskapsarkitekt, Stig Horsberg, ved fylkeslandbrukskontoret som i første omgang skal gjennomføre et forprosjekt over 5 måneder for å klarlegge hvilke sider som skal prioriteres.

1.1 Bakgrunn

Bakgrunnen for at landbruksetatene nå har engasjert seg i dette, er at antall personer med tilknytning til landbruket utgjør en stadig mindre del av befolkningen. Selv i Hedmark bor nå ca. 70% i tettsteder. Jordbruket har i de senere år vært igjennom en økonomisk vanskelig periode. Det føles stadig vanskeligere å begrunne store overføringer og et restriktivt vern av landbruksressursene på tradisjonell måte.

Behovet for nærfriluftsområder er økende som følge av økt fritid. I de senere år er dessuten miljøspørsmål og kanskje spesielt nærmiljøet igjen kommet på den

politiske dagsorden. Landbruket har i denne situasjonen vært på noe vikende front i forhold til opinionen, med bl.a. landbruksforurensninger og skogsprøyting som tilbakevendende tema med negativ omtale i massemedia.

På Hedemarken er en stor del av boligområdene omkranset av jordbruksareal, hvor ferdsel er forbudt i vekstsesongen. Ved å gå inn i arbeidet med kulturlandskap, håper en fra landbrukets side å kunne tilby det brede lag av befolkningen noe mer enn bare brunost og fiber. På sett og vis dreier dette seg om å innføre flerbrukstanken i jordbrukslandskapet og de tilstøtende skogarealene.

1.2 Hva er godt kulturlandskap

Hva er så et attraktivt kulturlandskap? Det er nærliggende å dra parallellen til diskusjonen om hva et attraktivt skogbilde er. Svaret er i begge tilfelle basert på subjektive vurderinger, som bl.a. kan føres tilbake til generasjonsforskjeller, interesse for utendørsaktiviteter, sport, hvilke sosiale lag informantene tilhører, osv.

Svenskene har undersøkt hva folk oppfatter som et godt kulturlandskap. Fra dette materialet kan en slutte at de fleste forbinder noe positivt ved et landskap som bl.a. har stor variasjonsrikdom, som har stor tilgjengelighet og er relativt enkelt å ta seg fram i, som er skjermet mot sterk vind og som har en rik flora og fauna.

Selv om man skal være forsiktig å dra konklusjoner fra undersøkelser fra andre kulturer, og selv om det er store forskjeller mellom det sydsvenske landskapet og det en finner i Hedmark, er det likevel grunn til å hevde at de mer generelle holdningene som kommer til uttrykk, sannsynligvis også er utbredt hos oss.

1.3 Hvordan formes landskapet

Landskapet er en areana som i stor grad formes gjennom bruk. Kulturlandskapet slik det fremtrer idag, kan en vanskelig si er et resultat av bevisst planlegging. Landskapet er mer et resultat av den enkelte grunneiers forsøk på å tilpasse seg sine rammevilkår, som igjen er et resultat av den landbrukspolitikk som har vært ført.

Eksempelvis har kanaliseringspolitikken ført til at husdyrproduksjonen i stor grad er flyttet fra de sentrale jordbruksområdene til dal- og fjellbygdene. Grasdyrkingsarealene i sentrale strøk har blitt omformet til store kornåkre gjennom bakkeplanering, bekkelukking og arronderingsdyrking av små skogholt i jordbrukslandskapet. De gamle kulturbeitene har sakte begynt å gro igjen med lauvkratt. Store areal har blitt omdisponert fra skog til jordbruksproduksjon. Dette er alt sammen i stor grad resultater av virkemiddelbruken i landbrukspolitikken. De landskapsmessige virkningene av dette har en tradisjonelt vært lite opptatt av.

1.4 Aktuelle virkemidler

Bevisstgjøring av grunneiere og veiledningsapparatet står sentralt. Å øke interessen og kunnskapen om hvilke landskapskvaliteter en forvalter, vil generelt bidra til at en tar mer hensyn til dette i sitt praktiske arbeid.

Å øke tilgjengeligheten av arealene kan kreve en del investeringer, f.eks. i form av opparbeiding av et gjennomgående turvegnett. Der dette går over dyrket mark, vil dette kunne legge beslag på noe av det produktive arealet. Hvem som skal

finansiere opparbeiding av slike veger, og evt. gi erstatning til grunneieren, er ikke uten videre klart. Det kan tenkes kommunale tilskudd, f.eks. over parkbudsjettet eller finansiering over jordbruksavtalen som betaling for et utvidet landbruksprodukt. Dersom enkelte tiltak får karakter av idrettsanlegg, vil STUI-midler også kunne være aktuelt.

Tilskuddsordningene innen jordbruket er i de senere årene lagt om, slik at det idag ikke er særlig store midler til fordeling. Kulturlandskapstiltak som går ut på å avstå fra bekkelukking, oppdyrking etc, vil derfor være et mindre offer for grunneieren enn tidligere. Det er ventet at skogloven vil bli endret i løpet av 1988, slik at også omdisponering av skogsmark av hogstmoden skog vil kreve skogoppsynets samtykke. Skogoppsynet får derved utvidet sin hjemme til å gripe regulerende inn.

1.5 Organisering av videre arbeid

Arbeidet så langt har vært finansiert ved at det er stilt lønnsmidler til disposisjon fra Landbruksdepartementet. En videreføring i et hovedprosjekt vil baseres på midler fra LUF. Forprosjektet har vært tilknyttet arealforvaltningsprosjektet på Hedemarken, men en har også støttet seg til et samarbeid med fylkesmannens miljøvernavdeling og kommunalavdelingen i fylkeskommunen.

Et hovedprosjekt vil bli mer rettet mot praktiske tiltak og en vil da samarbeide mer mot grunneiere, grunneierorganisasjoner, landbrukskontorene og kommunadministrasjonene.

Ungskogpleien i Hedmark 1987

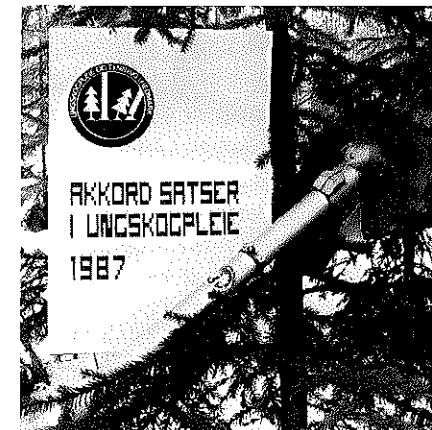
Det ble pleiet 113.253 daa ungskog i fylket ifjor. Dette er en økning på 11% fra året før. Økningene ser ut til å ha kommet innenfor etterarbeider, altså tidlig lauvrydding og ugrasrydding. Disse investeringene kostet totalt 15,8 mill. kroner. Enhetskostnaden var i *gjennomsnitt* kr 139,- pr. daa – det samme som for 1986.

Årsakene til framgangen fra 1986 til 1987 er sikkert flere, men det som en konkret kan peke på er følgende:

- Bruk av akkord med påfølgende økning av prestasjonene og en forlenget sesong.
- Omprioritering i bruken av den manuelle arbeidskraften. Det er konkrete eksempler på større bedrifter som bevisst har benyttet sine skogsarbeidere til ungskogpleie i barmarksperioden istedenfor til tynning/sluttavvirkning.
- Et større tilbud av bakkegående utstyr til spredning av plantevernmidler.
- Områder som nylig har fått områdetakster viser gledelige økninger.

I 1987 ble det for tredje år på rad gjennomført en etterkontroll i ungskogpleide bestand. I løpet av disse årene er det lagt ut nesten 1.000 prøveflater på 121 uttrekte felter i fylket. Dette vil si ei prøveflate pr. 330 daa pleiet areal. Disse registreringene viser:

Treantallet er for lavt over en del av arealene. Her er det regionvise forskjeller

Overgang til akkord i ungskogpleien har gjort det mere attraktivt for utøverne å gå med ryddesag i barmarksperioden

og noe av dette kan forklares utfra bonitet og markslag. Likevel ser det ut til at vi på slike arealer må bli flinkere til å fylle ut manglende bartrestammer ved å sette igjen mer lauv.

Bra prioritering med hensyn til bonitet og treslag, for dårlig prioritering når en legger overhøyden til grunn. Her må vi bli flinkere!

Motorsaga som hjelpemiddel er fremdeles utbredt. Utfra arbeidsmiljø og effektivitet er dette betenkelig. Imidlertid ser det ut til at dette er et opplæringsproblem. Derfor: *Bruk Aktivt Skogbruk!*

Akkord i ungskogpleien

Utviklingen av prestasjonsmateriale i ungskogpleie var en prioritert oppgave for prosjektet. Et slikt materiale ble laget i 1985, og i kjølvannet av dette fulgte spørsmålet om det lot seg gjøre å lage en akkord på grunnlag av dette. Hovedårsaken til dette var at den tariffestede timelønnen er et dårlig alternativ for utøveren i forhold til hogst etter tariff. Sagt på en annen måte så gjenspeiler ikke tariffen det som er en prioritert oppgave i Hedmarksskogbruket og det behov vi har av motormanuell innsats i sommerarbeider. Målsettingen med akkordsystemet var klar: *En bedre utnyttelse av den eksisterende arbeidskraften.*

I 1987 ble det pleid nesten 8.000 daa ungskog avlønnet etter akkord. For å benytte dette systemet er det to faktorer som må være kjent; Bestandets middelhøyde og det treantall som skal skjæres ned.

Erfaringene etter denne sesongen er meget lovende.

Prestasjonene ser ut til å være i samsvar med kurvesettet. Lønsmessig kommer utøverne godt ut; de tjener like mye som ved hogst på akkord. Dekarkostnadene holdes innenfor gjennomsnittet for fylket ellers. Kvaliteten på utført arbeid er i tråd med det som forlanges.

For at resultatet skal bli best mulig, er det visse ting som må være lagt opp rundt de som utfører arbeidet; noe gjør de selv og noe må legges tilrette av arbeidsgiveren.

Nøyaktig planlegging av selve arbeidsoperasjonene, selvadministrerte skogsarbeidere, nok reservedeler og -sager, enkle reparasjoner utføres i skogen og en kjøreplan som legges opp på forhånd.

Resultat: Ved hjelp av akkordsystemet oppnådde vi høyere prestasjoner og en lengre sesong, hvilket er i samsvar med målsettingen!

Prosjekt skogsarbeid 2000 – Årsrapport 1987

1.0 Prosjektets formål og bakgrunn

Prosjekt Skogsarbeid 2000 er avgrenset til Hedmark fylke og har følgende målsetting:

- Sikre et minimum velkvalifiserte helårsansatte skogsarbeidere for å kunne få utført sommerarbeidene i henhold til langtidsprognosene for Hedmarkskogbruket.
- Vurdere arbeidskraftbehov og mekaniseringsgrad i sommer- og vinterhalvåret fram mot 1995.

Oppstartingen av dette prosjektet skjedde i 1986 på bakgrunn av den aktuelle situasjonen i Hedmarkskogbruket. Arbeidet startet 03.11.1986 da prosjektleder ble tilsatt.

2.0 Organisasjon – medarbeidere – økonomi

Prosjektet er fullfinansiert for perioden 03.11.1986 – 01.01.1989 av Landbrukets Utbyggingsfond og fylkesinntrukne rentemidler av Skogavgiften i Hedmark. Medregnet arbeidsinnsatsen fra enkelte andre medarbeidere i Hedmarkskogbruket, tilsvarende arbeidsprogrammet i prosjektets regi ca. kr 900.000,- for hele perioden.

Aasmund Hagen har vært prosjektleder for prosjektet på tilnærmet full tid i 1987. Trygve Øvergård – prosjektleder for «Prosjekt Ungskogpleie i Hedmark» har vært en sentral medspiller med både råd og dåd. I tillegg har funksjonærer både i Skogbruksetaten og skogeierforeningene vært involvert i prosjektarbeidet.

I løpet av 1987 har det skjedd forandringer i prosjektrådetets sammensetning ved at prosjektrådene for «Prosjekt Ungskogpleie» og prosjektet «Skogsarbeid 2000» er slått sammen. Pr. 31.12.1987 sitter følgende medlemmer i prosjektrådet:

Olav Kaveldiget, Skogbruksetaten i Hedmark – leder

Svein Bråten, Mjøsen skogeierforening

Bjørn Skyrud, Skogbruksforeningen av 1950

Halvor Næs, Trysilvassdraget skogeierforening

Ola Øyen, representant for Glommen skogeierforening

Fra og med 01.01.1987 har prosjektet vært tilknyttet Kompetansesenter for Skognæringen i Elverum.

3.0 Sentrale arbeidsoppgaver i 1987

Prosjektarbeidet i 1987 har vært gjennomført i henhold til arbeidsplanen, som ble utarbeidet i samråd med prosjektrådet ved prosjektets start.

Det som ble definert som prosjektets fase 1 er gjennomført, og ble avsluttet ved at det ble holdt sju regionkonferanser for skogfunksjonærer over hele Hedmark i november 1987.

3.1 Prosjektinformasjon

I løpet av 1987 er det forbrukt 21.5 dagsverk innenfor dette arbeidsområdet. Før en gikk i gang med en spørreundersøkelse i Hedmarkskogbruket, ble det brukt relativt mye tid på å informere funksjonærer i skogbruksetat og skogeierforeninger om prosjektets bakgrunn, ideer for gjennomføringen m.m. Videre har prosjektleder deltatt på lokale møter på dagtid og kveldstid i regi av skogeierlag, kommunale kontaktutvalg o.a. Der har forskjellige sider av arbeidskraftproblematikken i skogbruket vært oppe til diskusjon. Pressen er informert om prosjektarbeidet gjennom egne pressekonferanser eller ved henvendelse. Alt dette har bidratt til å gjøre problematikken kjent, og således vært til stort nytte for gjennomføringen av det øvrige prosjektarbeidet.

3.2 Delrapporten «Skogbrukets arbeidskraft i Hedmark»

Etter at de innledende informasjonsrundene om prosjektet var gjennomført i januar 1987, ble det iverksatt en spørreundersøkelse overfor den lokale veiledningstjeneste og større skogeiere i Hedmark. Hensikten var å utarbeide en skogbrukets «Hvem-gjør-hva» på basis av kvantumstall for avvikning og investeringer for driftssesongen 1985/86. Denne spørreundersøkelsen klargjorde samtidig hvilke personellressurser Hedmarkskogbruket totalt besitter til det praktiske skogsarbeid.

Spørreundersøkelsen viste seg å bli en nyttig bevisstgjøringsprosess, samtidig som konkrete tall ble innhentet. Tallmaterialet for hele Hedmark ble bearbejdet av prosjektleder ved hjelp av en egen database, og utgitt som egen rapport 03.06.87. Rapporten ga en status for arbeidskraften i skogbruket i Hedmark, og la grunnlaget for gjennomføringen av det videre arbeidet.

3.3 Delrapporten «Skogsarbeidet i Hedmark – grunnlaget for en handlingsplan»

Parallelt med gjennomføringen av spørreundersøkelsen ble det utarbeidet disposisjon for – og innhentet relevant informasjon til en ny rapport. Denne rapporten la grunnlaget for den videre veiledning både innenfor prosjektet og i veiledningstjenesten senere. Rapporten er ment å være til hjelp for veiledningstjenesten i skogbruket i Hedmark, skogeiersammenslutninger og enkeltskogeiere.

3.4 Delrapporten «Arbeidskraftbudsjett for skogbruket i Hedmark»

Høsten 1987 utarbeidet prosjektleder Trygve Øvergård for «Prosjekt Ungskogpleie» denne rapporten. Den viser hvordan arbeidskraftbudsjetter kan brukes som et planleggingsredskap innenfor skogbruket i fylket, regioner, kommuner eller enkelteiendommer. På basis av forskjellige tekniske løsninger – og derved forskjellig produktivitet – innenfor tømmeravvikning og investeringsarbeider i skogbru-

ket, kan en tallfeste arbeidskraftbehovet med en rimelig nøyaktighet over året. Dette planleggingsredskapet vil bli videre utviklet i 1988 for bl.a. å beregne rekrutteringsbehov.

3.5 Regionsamlinger i Hedmark

Overnevnte delrapporter og deres innhold ble presentert på sju regionkonferanser i Hedmark i november 1987.

Hedmark ble delt i sju regioner. Funksjonærer i skogbruksetat, skogeierforeninger, på større skogeiendommer, samt formenn i alle skogeierlag ble innbudt til å delta på en-dags samling hvor temaet var «Skogbruket og arbeidskraften – problemer og muligheter». Ialt deltok 148 personer fra skogbruket i hele Hedmark på disse samlingene. Det foreligger program, gruppeoppgaver samt en egen rapport om erfaringer og ideer som ble samlet inn gjennom disse samlingene i Hedmark.

3.6 Lokale delprosjekter

Prosjektleder har brukt 24 dagsverk på direkte arbeid tilknyttet oppstarting og gjennomføring av lokale delprosjekter.

Disse prosjektene har dels vært oppstartet på forhånd og har dels blitt utviklet i samarbeid med dette fylkesprosjektet.

3.6.1 «Skogsarbeid 2000 – Grue»

I løpet av 1987 og første halvår 1988 ble dette prosjektet i Grue planlagt. Prosjektleder var deltakende i planleggingen. Pr. 01.08.88 ble skogtekniker og bedriftsøkonom Per Kveseth ansatt som prosjektleder på full tid. Prosjektet er planlagt for 3 år. Det er avgrenset til Grue kommune. Prosjektet er finansiert av rentemidler fra skogavgiften i Grue og kommunale midler, og er således et ledd i det kommunale tiltaksarbeidet. Prosjektet har egen arbeidsplan og budsjett for tiltak. Den første arbeidskrafttring blant sju skogeiere med 2 ansatte er alt stiftet med konsulentbi-stand fra Per Kveseth. Flere er under oppstarting.

Prosjektleder har brukt 8 dagsverk på dette lokale prosjektet i 1987. Tiden er brukt til planlegging, arbeid i prosjektråd, utarbeidelse av informasjonsmaterieil o.a.

3.6.2 «Skogbruk Åsta Øst og Vest»

I Åmot kommune var det en egen prosjektleder tilknyttet Skogbruksetaten med formål å bistå ved arbeidskraftorganisering i skogbruket. I forbindelse med at han sluttet våren 1987, ble dette tiltaket omorganisert og overnevnte prosjekt så dagens lys.

Prosjektleder deltok i omorganiseringen og opprettelsen av det nye prosjektet som ble avgrenset til et 150.000 dekar stort område sør i kommunen. Prosjektet hadde stabelavløpning 19.06 med skogdag hvor alle skogeiere med familie var innbudt. Høsten 1987 har 30 skogeiere deltatt i et en-dags skogbruksplankurs. Våren 1988 har de samme skogeiere vært deltakere en dag i et nyutviklet arbeidskraftorga-

niseringskurs. Dette er et prøveopplegg. Målsettingen er deretter å organisere arbeidsplasser for skogsarbeidere. Erfaringene fra dette tiltaket er ment å komme hele Hedmarkskogbruket til gode.

Forstkandidat Tertit Hørstad er leder for tiltaket. Prosjektleder deltar i det praktiske arbeidet i prosjektet og sitter i prosjektrådet. Det er brukt 10 dagsverk på dette arbeidet i 1987.

3.7 Andre delprosjekter

Prosjektleder har brukt 7.5 dagsverk på diverse avgrensede tiltak i tråd med prosjektets målsetting. Dette omfatter bl.a. planlegging av tiltaket med reisende instruktører for tilfeldig/periodefast arbeidskraft i skogplanting våren 1987. Videre er det brukt 2.5 dagsverk til yrkesorientering på videregående skole.

3.8 Spesielle aktiviteter

Det er brukt 25 dagsverk innenfor dette området. Dette omfatter tid som er brukt til faglig oppdatering ved deltakelse på møter og konferanser. Videre har prosjektleder holdt orienteringer/foredrag i spesielle fora både innenfor og utenfor fylket.

4.0 Andre oppdrag

Prosjektleder har deltatt som representant fra Hedmark i arbeidskraftutvalget til Norges Skogeierforbund. Dette har beslaglagt 7 dagsverk.

Videre har Kompetansesenter for Skognæringen hatt oppdraget fra Norges Skogeierforbund med utarbeidelse av utvalgets innstilling. Dette har beslaglagt 13.5 dagsverk av prosjektleders tid og er gjennomført som et oppdrag utenfor prosjektet «Skogsarbeid 2000». Dette arbeidet er finansiert av Norges Skogeierforbund og er derfor ikke belastet prosjektbudsjettet.

5.0 Resultater og erfaringer

Det er vanskelig å beskrive i hvor stor grad en har oppnådd de forventede resultater i prosjektarbeidet i 1987 i forhold til prosjektets målsetting.

Arbeidskraftbehov og mekaniseringsgrad i sommer- og vinterhalvåret er vurdert og tallfestet i form av arbeidskraftbudsjetter på basis av forskjellige forutsetninger. Dette arbeidet er gjennomført av Trygve Øvergård i samarbeid med prosjektleder og forefinnes i form av en egen rapport. Arbeidet skal videreføres og presenteres i «populærutgave» i 1988.

Den andre delen av prosjektets målsetting, som omhandler sikring av kvalifisert arbeidskraft til Hedmarkskogbruket, er vanskeligere å måle resultatet av i 1987.

Prosjektet har foreløpig deltatt lite i direkte tiltak. Tiden i 1987 er brukt til å utarbeide grunnlagsmateriale og informere om aktuelle problemstillinger for skogbrukets arbeidskraft på bred basis. Følgende synes klart:

– Det er lagt vekt på å oppdatere funksjonærer i offentlig veiledningstjeneste, i skogeierorganisasjoner, på større skogeiendommer og arbeidsmarkedsetaten. Dette har lyktes.

- Interessen for de problemstillinger som er reist gjennom utredningsarbeidet i 1987 har vært stor. Mye tyder på at en har tatt fatt i en «overmoden» sak.
- Problemstillingene som er diskutert, er relativt komplekse. Det er en stor utfordring for skogeierorganisasjonene og Skogbruksetaten å informere videre til – og veilede skogeiere på lokalplanet.
- Det er skogeierne og deres organisasjoner som er de reelle beslutningstakere og som må omsette ideer, erfaringer og konklusjoner fra utredningsarbeidet i praktisk handling. Prosjektets utfordring i 1988 er å påskynde denne omstillingsprosessen. Prosjektets svar på dette finnes foreløpig i arbeidsplanen for 1988.

Prosjekt skogkonsulent – Hedmark fylkeskommune

Skogkonsulenten har også i 1987 vært en aktiv medspiller i fylkesskogbruksetatens veiledningstjeneste.

Skogkonsulentens virksomhet har vært knyttet til spesielle aktiviteter som har som siktemål å medvirke til en bedre utnyttelse av skogressursene i fylket. Av hovedarbeidsoppgaver i 1987 kan følgende nevnes:

- Skogprosjekt Nord-Østerdal
- Opplæring/kursvirksomhet
- Bioenergi
- Utvalgsarbeide

Når det gjelder «Skogprosjekt Nord-Østerdal», er det spesielt innen virkesutnyttning og foredling samt kursvirksomhet vedr. skogbruksplankurs og samordnet planlegging jord/skog, konsulenten har vært engasjert.

Koordinering og oppfølging av skogbruksplankursene på fylkesplan har vært en viktig arbeidsoppgave. I 1987 ble slike kurs kjørt i Tyllidalen, Alvdal, Rendalen, Stor-Elvdal, Åmot, Engerdal, Trysil, Grue, Kongsvinger, Sør-Odal og Stange. Ialt deltok 370 skogeiere på disse kursene. Dette er en oppslutning på 63% sett i forhold til antall nye skogbruksplaner, et resultat som vi er godt fornøyd med.

Arbeidslederkurs over 4 uker ble også gjennomført våren 1987 i Elverum, det 5. i rekken. 12 personer fordelt på 7 kommuner deltok, slik at totalt utdannede arbeidsledere i Hedmark er kommet opp i 72.

Det er fortsatt stor interesse for denne kurstype både fra arbeidsgiver- og arbeidstakerhold, slik at behovet for flere kurs fortsatt er tilstede.

Ved årsskifte 1986/87 startet prosjekt «Bioenergi i Hedmark og Oppland» opp, etter utspill fra Landbruksdepartementet. I samarbeid med prosjektleder Erik Eid Hohle i Oppland, er skogkonsulenten engasjert i dette prosjektarbeidet. Prosjektet har et eget prosjektråd bestående av:

- Fylkeslandbrukssjef Bratberg, Hedmark
- Fylkesskogsjef Gram, Hedmark
- Fylkeslandbrukssjef Skomakerstuen, Oppland
- Fylkesskogsjef Dæhlen, Oppland

Interessen for større nyanlegg basert på bioenergi er pr. i dag relativt beskjeden. Årsaken til dette er den fortsatt lave oljeprisen, samt at bruk av elkraft til oppvarming også er rimelig. Bruk av ved til oppvarming synes fortsatt å holde seg godt oppe. I Hedmark regner vi med et vedforbruk som i gjennomsnitt utgjør 1 m³ pr. innbygger.

Med bakgrunn i utviklingen i oljeprisen, har bioenergi prismessig liten mulighet til å konkurrere i dag. Dette har da også preget prosjektarbeidet i året som gikk. Men en del arbeide er i gang, og vil fortsette videre i 1988. Det kan nevnes et felles informasjonsopplegg som går ut på riktig bruk av ved i privathusholdningen, kartlegging av eksisterende sentralfyrte biobrenselsanlegg på gardsbruk og gart-

nerier, og et noe større fellesprosjekt som energiverkene i Hedmark, Østfold, Akershus, Buskerud og Oppland står bak: «Trebrensel i energiforsyningen». Hovedansvarlig for gjennomføring av sistnevnte prosjekt er SEFO. Prosjektlederne er trukket inn i dette arbeidet.

Skogprosjekt Nord-Østerdal

Skogprosjekt Nord-Østerdal har i 1987 fortsatt sitt arbeid med å øke aktiviteten i skogbruket i Nord-Østerdal. Arbeidsinnsats og prosjektmidler rettes særlig mot fire spesielle felter – i samarbeid med lokal veiledningstjeneste i skogeierorganisasjoner, kommuner m.fl.

Prosjektet ledes av en prosjektgruppe med Odd Rusten som formann og med egen tilsatt prosjektleder til å lede den daglige virksomheten.

I 1987 ble det brukt snaut 1,5 millioner kroner av midler bevilget fra Landbrukets Utbyggingsfond. Totalt er bevilget 4,8 millioner kroner til prosjektarbeidet.

Ressursregistrering og skogbruksplanlegging

Som i 1985 og 1986 har arbeidet med at flest mulig skogbrukseieendommer skal få sin skogbruksplan, fortsatt. Samtidig arbeides det med å få til ressursoversikter og eller tiltaksplaner for den enkelte kommune, eller deler av kommunen.

I 1987 er det utført markarbeid gjennom områdetakstopplegg i Rendalen, Tufsingdalen (Os) og Tynset, mens det er blitt utført forberedende arbeid i Folldal og Vingelen (Tolga) med tanke på igangsetting i 1988. Det er arrangert kurs i bruk av skogbruksplaner i Åmot, Rendalen, Stor-Elvdal og i Tylldal/Tynset. Viltstellinteresser og generalplanlegging blir tatt inn i skogbruksplanarbeidet i Vingelen og Øvre Rendal. Forøvrig er under utarbeidelse generalveiplanlegging (bilveger og hovedtraktorveger) i Folldal og Alvdal.

Det arbeides med å få laget ressursoversikter og tiltaksplaner i Stor-Elvdal, Tylldal/Tynset og Alvdal.

Det er utarbeidet ferdig et enklere opplegg for kurs i samordnet planlegging jord/skog. Prøvekurs ble igangsatt i Tylldalen/Tynset. Våren 1987 ble prosjekt «Drift i vanskelig terreng» satt i gang med egen prosjektleder. Målsettingen med dette prosjektet er å legge forholdene til rette – gjennom aktiv planlegging og informasjonsvirksomhet – slik at utdrift av tømmer fra vanskelige drivbare områder kommer opp på et tilfredsstillende nivå. Hensynet til klima, landskapspleie, viltstell og økologi skal inngå i planleggingen. Det er utarbeidet egne oversikter for Trysil og Engerdal, mens det arbeides med å lage oversikter for Åmot, Stor-Elvdal og Rendalen. Slike oversikter er også aktuelle for Alvdal og Tynset. Det vises forøvrig til egen rapport.

Tilretteleggende tiltak

Skogprosjektet har i samarbeid med den lokale veiledningstjeneste fortsatt sitt arbeid med bl.a. opprettelse av arbeidskraftringer. Det arbeides med slike planer i Os, Tylldal/Tynset og i Åmot. For særlig å stimulere bjørkeavvirkningen i Nord-Østerdal, har prosjektet i samarbeid med Glommen Skogeierforening og skogbruksetaten i Tolga/Os i fellesskap fortsatt finansiert skogbrukslederordning i Tolga/Os – med kontorsted Os.

I Åmot deltar prosjektet i et samarbeid med Skogbruksetaten, skogeierlagene og prosjekt «Skogsarbeid 2000» med formål å øke skogkulturaktiviteten, løse arbeidskraftbehov og øke avvirkningen, særlig på tynningssiden. Arbeidet er konsentrert om Åsta øst og vest. Det er gjennomført skogbruksplankurs for de fleste skogeiere i området. Det er forøvrig for lite arbeidskraft i området, og det søkes å komme frem til organisering av arbeidskraften – med planlegging av skogeiers egen arbeidskraft og leid arbeidskraft over eiendomsgrenser og over årstider. Det blir senere arrangert egne arbeidskraftkurs.

I prosjektområdet er det nedsatt et eget arbeidsutvalg for motivering og opplæring i skogbruk. Utvalget har særlig arbeidet med skogbrukets plass i skoleverket, gårdsskogeieropplæring og deltakelse i landbruksuka i Nord-Østerdal i juni 1988.

Tilrettelegging og utvikling av virkesutnyttning og foredling

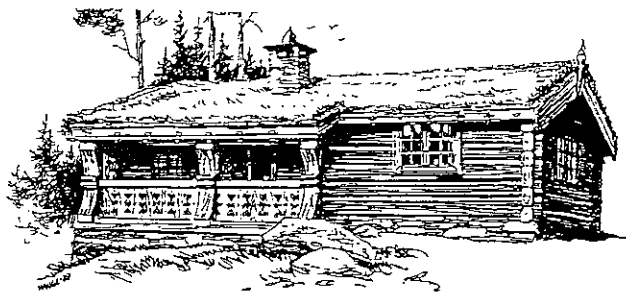
Arbeidet med å skaffe avsetning og foredlingsmuligheter for bjørk, grov gammel furu og tynningsvirke av furu, fortsetter gjennom et spesielt oppnevnt underutvalg.

Når det gjelder grov, gammel furu, har utvalget fortsatt sitt arbeid med muligheter for lokal foredling ved gjennomskur (båndsag). Kostnadsvurdering ved en slik virksomhet er utført. *Norlog A/S*, som ble etablert i 1986, er overtatt av Glommen skog A/S og vil sannsynligvis fortsette under samme navn – men med et annet produktspekter.

Når det gjelder bjørk, har avvirkningen økt betydelig. Den vesentlige årsak til dette var levering av flisvirke til prosjekt «Virkesforsyningen til plateindustrien», hvor skogprosjektet deltar sammen med Glommen skogeierforening, Mjøsen skogeierforening og Norske Skog A/S. Prosjektet tar bl.a. sikte på å utrede og utprøve leveringsformer og driftsopplegg for virkesforsyningen til sponplateproduksjonen. Prosjektets fase 1, bl.a. med utprøving av bjørkdrifter med flishogger/lassebærer, viser interessante og positive resultater hva fliskvalitet angår.

Når det gjelder tynningsvirke, har arbeidet med «Bedre utnyttelse av råstoff og utvikling av trebearbeidende treindustri» (*Piccolo Pinus*) i Stor-Elvdal og Rendalen fortsatt. Prosjektet har arbeidet seg igjennom en tidsplan med forberedelse/finansiering, kreative grupper, valg av løsninger, design/utvikling, tester, innhenting av data og utvikling av ideer. Videre er satt i gang et forprosjekt som skal vurdere avvirkning, mottaksterminal, sorteringsanlegg, rundvirkeprodukter, laminatproduksjon m.v.

Det er i 1987 etablert to andre bedrifter, A/S Malmlaft i Alvdal og Atnedalslaft A/S i Folldal, med tilsammen 8–10 ansatte som lager laftede hytter og småhus i tradisjonell håndverksmessig utførelse.

Bygging av traktoveger i Nord-Østerdal

For å gi muligheter til økt aktivitet i skogbruket i Nord-Østerdal, spesielt på av-virkningssiden, ble innført en tilskuddsordning til bygging av traktorhovedveger.

Det ble i perioden 1985 – 87 gitt aktiviseringsstilskudd til 77 veganlegg med byggekostnad på omkring 2.75 millioner kroner og med tilskudd fra prosjektet på 1.33 millioner kroner. Det er bygd 135 km traktorveg (kl. VI) med gjennomsnittlig kostnad på 20 kr pr. m veg. I tillegg er/blir bygd vel 74 km traktorveg på tilsvarende betingelser – men bevilget over den vanlige statsbidragsordning (22 veganlegg).

Det foreligger ytterligere omkring 40 søknader om bidrag til traktorveger – som blir behandlet gjennom den ordinære veibevilgning.

Totalt er det således gjennom skogprosjektet planlagt og/eller bygget omkring 150 traktorveganlegg i perioden 1985 – 87 med en total lengde på ca. 250 km.

Denne ordningen med et fleksibelt tilskuddssystem med 50% tilskudd av godkjente kostnader i Sollia, Øvre Rendal, Alvdal, Follidal, Tynset, Tolga og Os har vist at forsøksopplegget har lyktes godt. Tilskuddsordningen fra prosjektmidler opphørte i 1987, og det er å håpe at en tilsvarende ordning blir permanent overført til den vanlige tilskuddsordningen for skogsveier.

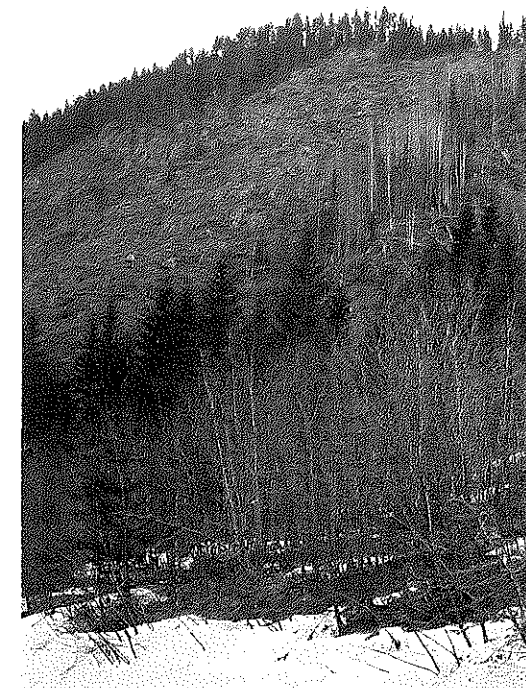
Drift i bratt og vanskelig terreng i Hedmark

Drift i bratt terreng foregikk tidligere med hest eller ved renning. Da hesteantallet gikk tilbake, stagnerte også driftene i det bratte terrenget. Aktiviteten med slike drifter kom igang igjen i slutten av 70-årene, da vi fikk en tilskuddsordning til slike drifter.

I begynnelsen, fra 1978 til 1982, var aktiviteten noe begrenset og omfattet nok vesentlig det gunstigste av dette bratte terrenget. I denne første 5-års perioden ble det benyttet lettere utstyr, så som slepebane eller rulling i kombinasjon med traktorveger og stammelunning. Det var stor aktivitet med disse driftsformer til ut 1986, men avtok sterkt i 1987.

Vi hadde også noen lette kabelkraner og store slepebaner i gang fram til 1986, men så kom en stagnasjon i denne virksomheten også.

Fra sommeren 1983 fikk vi den første store, tunge kabelkranen (Steyerkran) i drift og da begynte driften i det mest problematiske terrenget i vårt fylke. Fra 1984 hadde vi delvis 1 og 2 store kabelkraner i drift, med et toppår i 1986 da begge kranene var i drift så og si hele året i Hedmark.

Taubaneterreng i Trysil, etter drift.

I de siste årene har en også prøvd med lassbærende maskiner, kombinert med traktorveger og en eller annen form for lunning, men hvor utbredt denne driftsformen vil bli, er vanskelig å si.

I 1987 fikk vi en viss tilbakegang da vi hadde bare en stor kabelkran i gang størstedelen av året, men sterkest var nok svikten på drifter med lett utstyr. Vi håper imidlertid på en noe større aktivitet i 1988, da vi på høsten 1987 fikk den tredje store kabelkranen og nå har begynt året med alle 3 kranene i drift.

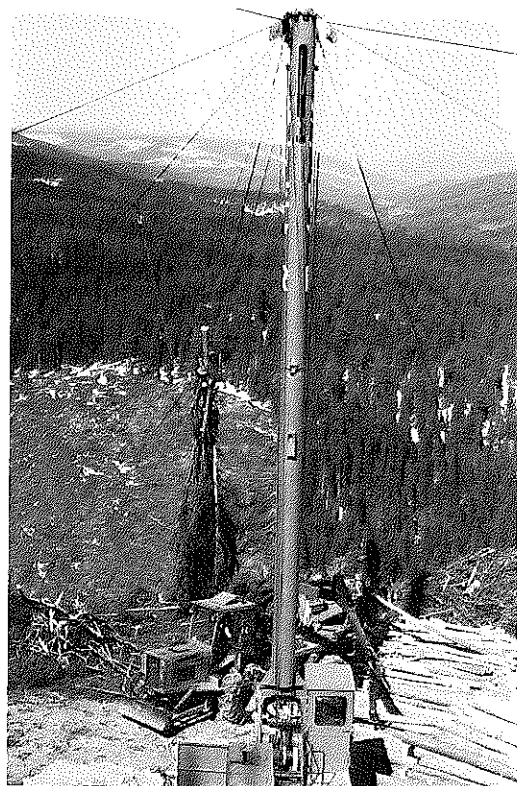
Størrelsen på tilskuddene til drift i bratt terreng har vært noe skiftende, med en sterk økning i 1986. Dette året ble det gitt ekstra driftstilskudd for framkjøring av virket til bilveg fra taubanedrifter, da dette ble vurdert som vekslende driftssystem. Dette falt imidlertid bort igjen i 1987.

En oversikt over framdrevet kvantum i bratt og vanskelig terreng, samt hva som er blitt gitt i tilskudd, samlet og gjennomsnittlig pr. m³, er vist i tabell 1.

TABELL 1: Totalt framdrevet kvantum og utbetalt tilskudd for drift i bratt og vanskelig terreng i Hedmark

Driftsår	Volum i m ³	Arealtilskudd	Drifts-tilskudd	Totalt tilskudd	Gjennomsn. pr. m ³
1978-81	(72.000)	1.217.609	580.265	1.707.874	(25,-)
1982	(18.000)	428.150	27.741	455.891	(25,-)
1983	39.313	962.415	49.404	1.011.819	25.73
1984	37.340	1.054.190	64.844	1.119.034	29.97
1985	37.783	1.123.740	48.292	1.172.032	31.02
1986	49.160	2.099.120	433.356	2.532.476	51.51
1987	30.385	1.643.560	62.680	1.706.240	56.15
Sum 1978-87	(283.981)	8.528.784	1.266.582	9.795.366	
Sum 1983-87	193.981	6.883.025	658.576	7.541.601	

Når det gjelder perioden fra 1978 til 1982, så har vi ikke sikre tall for framdrevet kvantum.

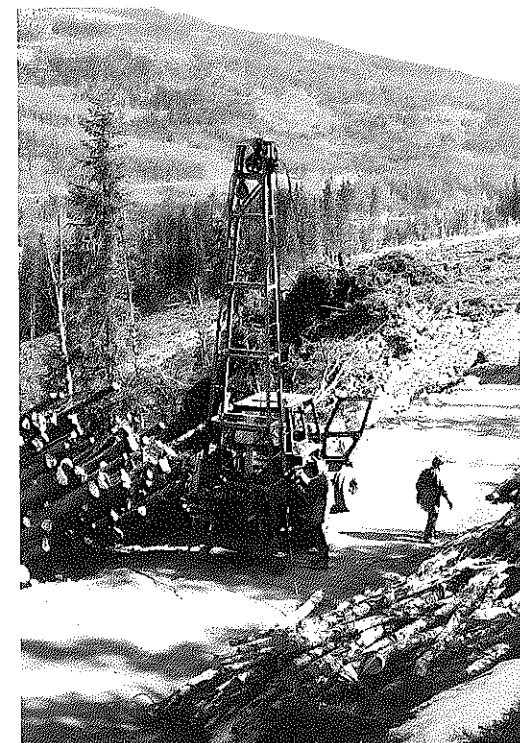
Steyer kabelkran. Hele trær vinsjes over og opp fra Eldåda-len i Stor-Elvdal. Trærne kvis-tes og kappes på standplassen.

Da taubaneterreng eller drift med kabelkran har de høyeste satsene når det gjelder arealtilskudd, ser vi av gjennomsnittlig tilskudd pr. m³ at i 1987 er den delen av virket som er drevet fram med taubane meget stor, eller rettere sagt har vi hatt lavest aktivitet av drift med lett utstyr siden tilskuddsordningen kom.

Slik situasjonen er i dag, så er vi godt rustet når det gjelder tunge kabelkraner med 5-600 m's rekkevidde, men mangler nesten helt lette kabelkraner og store slepebaner med 2-300 m's rekkevidde, samt fallbaner på ca. 300 m's lengde. Når det gjelder drift med lett utstyr, bl.a. slepebane under 100 m og stammelumning kombinert med traktorveger, så kan vi vel neppe regne med så stor aktivitet som vi har hatt tidligere.

En foreløpig, men noe usikker oversikt over bratt terreng, 40% eller brattere, i Midt-Østerdal viser at vi har et totalareal av h.kl. IV og V på 110.000 da. og et tømmerkvantum på snaut 1. mill. kubikkmeter. Dette fordeler seg med ca. 25% på terreng som vi kan drive med traktor og vinsj kombinert med traktorveger, ca. 30-35% på terreng for lette kabelkraner, store slepebaner og fallbaner og ca. 40-45% som bør drives ut med tunge kabelkraner.

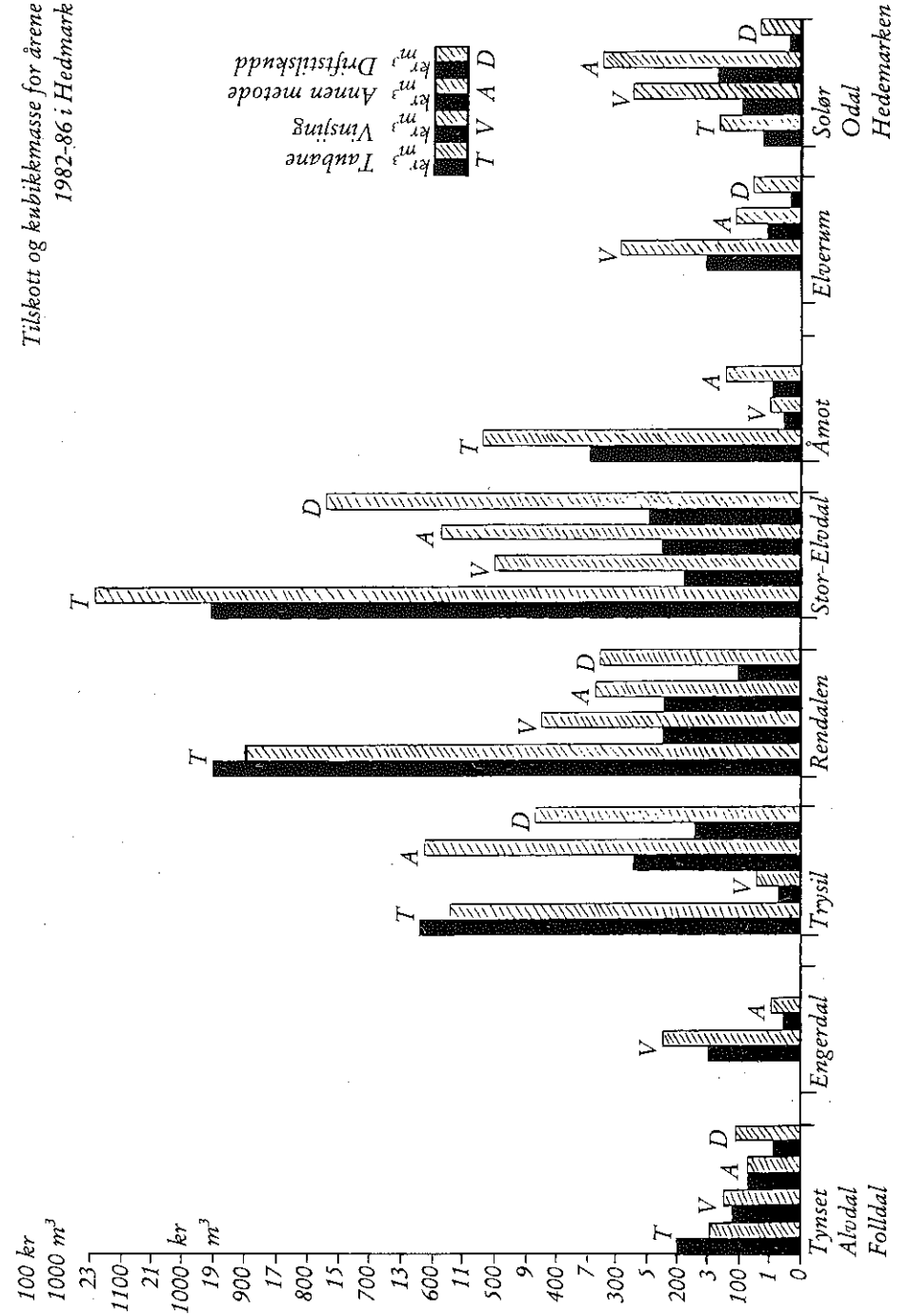
Tabell 2 viser fordelingen mellom de enkelte kommuner og forskjellige driftsme-toder. I tillegg til den stående kubikkmasse kommer også tilveksten.

Traktormontert fallbane skal flyttes.

TABELL 2: *Kommunevis fordeling av areal og kubikkmasse i bratt terreng på forskjellige driftsmetoder*

Kommune	Traktor og vinsj		Lette taubaner		Tunge kabelkr.		Sum bratt terreng	
	da	m ³	da	m ³	da	m ³	da	m ³
Åmot	2.400	28.250	3.250	40.750	5.550	56.000	11.200	125.000
Trysil	2.150	20.600	6.600	59.400	8.850	85.000	17.600	165.000
Y. Rendal	8.750	76.000	5.850	52.500	4.500	34.000	19.100	162.500
Ø. Rendal	3.600	28.500	5.900	47.200	7.350	63.000	16.850	138.700
S-Elvdal	5.550	43.700	11.700	97.300	19.600	189.300	36.850	330.300
Engerdal	2.950	21.250	3.200	22.250	2.700	19.000	8.850	62.500
Sum	25.400	218.300	36.500	319.400	48.550	446.300	110.450	984.000

Orientering Hedmark - Värmland

Konkurransen, som var den tredje i rekken, ble arrangert på Eidskog med Hedmark som vertskap. Värmlendingene viser en stabil styrke og bredde i orientering. De har tydeligvis kommet seg sterkt etter vår overlegne seier i det første oppgjøret. Kontakten har stor betydning for vårt samarbeid med Skogsvårdsstyrelsen i Värmland.

Resultatene ble slik:

2 km

1. Anders Eriksson	Värmland.....	23.45
2. Ole Sverre Moss	Hedmark	29.55
3. Lennart Stål	Värmland.....	32.20
4. Rolf Berglind	»	34.20
5. Halvor Noer	Hedmark	37.04
6. Paal Øieren	»	43.46
7. Stein Sorknes	»	45.48
8. Erling Græsberg	»	50.33
9. Bjørn Tuer	»	55.45
10. Ola Delviken	»	67.05
11. Eiler Flaen	»	69.19
12. Olav Meldalen	»	181.55

5 km

1. Peter Strøm	Värmland.....	49.48
1. Nils Grann	»	49.48
3. Dagfinn Olsen	Hedmark	50.33
4. Mats Jonsson	Värmland.....	53.29
5. Sigmund Norstad	Hedmark	54.15
6. Kjell Green	Värmland.....	54.22
7. John Åke Eriksson	»	54.34
8. Lennart Matsson	»	56.18
9. Terje Uthushagen	Hedmark	66.10
10. Erik Haugen	»	70.15
11. Thorer Ruud	»	Brutt